

Travail de fin d'études[BR]- La participation à deux séminaires sur une thématique fiscale pointue [BR]- La participation à un séminaire méthodologique[BR]- La rédaction d'une dissertation : "Une construction juridique peut-elle être utilement transformée pour permettre d'échapper à l'application de la "taxe Caïman" ?"

Auteur : Crijns, Natasha

Promoteur(s) : Janssen, Frédéric

Faculté : Faculté de Droit, de Science Politique et de Criminologie

Diplôme : Master de spécialisation en droit fiscal

Année académique : 2023-2024

URI/URL : <http://hdl.handle.net/2268.2/19747>

Avertissement à l'attention des usagers :

Tous les documents placés en accès ouvert sur le site le site MatheO sont protégés par le droit d'auteur. Conformément aux principes énoncés par la "Budapest Open Access Initiative"(BOAI, 2002), l'utilisateur du site peut lire, télécharger, copier, transmettre, imprimer, chercher ou faire un lien vers le texte intégral de ces documents, les disséquer pour les indexer, s'en servir de données pour un logiciel, ou s'en servir à toute autre fin légale (ou prévue par la réglementation relative au droit d'auteur). Toute utilisation du document à des fins commerciales est strictement interdite.

Par ailleurs, l'utilisateur s'engage à respecter les droits moraux de l'auteur, principalement le droit à l'intégrité de l'oeuvre et le droit de paternité et ce dans toute utilisation que l'utilisateur entreprend. Ainsi, à titre d'exemple, lorsqu'il reproduira un document par extrait ou dans son intégralité, l'utilisateur citera de manière complète les sources telles que mentionnées ci-dessus. Toute utilisation non explicitement autorisée ci-avant (telle que par exemple, la modification du document ou son résumé) nécessite l'autorisation préalable et expresse des auteurs ou de leurs ayants droit.

Une construction juridique peut-elle être utilement transformée pour permettre d'échapper à l'application de la « taxe Caïman » ?

Natasha CRIJNS

Travail de fin d'études : Dissertation (15 ects)

Master de spécialisation en Droit fiscal

Année académique 2023-2024

Coordination :

Marc BOURGEOIS
Sabine GARROY

Promoteur :

Frédéric JANSSEN

Dankwoord

Beste lezer,

Het voltooien van deze masterscriptie markeert het einde van een uitdagende maar verrijkende reis door het domein van het fiscaal recht. Bij het afronden van mijn master-na-masteropleiding aan de Universiteit van Luik (ULiège) wil ik graag mijn dankbaarheid uitspreken aan allen die hebben bijgedragen aan het succesvol voltooien van dit onderzoek.

Als Nederlandstalige ben ik bijzonder dankbaar voor de mogelijkheid die ik heb gehad om deze opleiding in het Frans te kunnen volgen. Het feit dat ik mijn kennis kon verdiepen en mijn vaardigheden kon verbeteren in een andere taal en academische context heeft mijn persoonlijke en professionele ontwikkeling enorm verrijkt. Ik ben dankbaar voor de ondersteuning en het begrip dat ik heb ontvangen van mijn professoren en medestudenten gedurende deze opleiding.

Verder wil ik mijn dankbaarheid uiten voor de mogelijkheid om mijn masterscriptie in het Nederlands te mogen schrijven. Het feit dat ik mijn onderzoek kon uitvoeren en mijn bevindingen kon presenteren in mijn moedertaal, heeft het proces voor mij nog vertrouwelijker en toegankelijker gemaakt.

Mijn oprechte dank gaat uit naar mijn promotor, Frédéric Janssen, voor zijn onschatbare begeleiding, aanmoediging en expertise gedurende het hele proces. Zijn inzicht en toewijding hebben een onschatbare bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van deze masterscriptie.

Verder wil ik mijn dankbaarheid uiten aan mijn familie en vrienden voor hun onvoorwaardelijke steun, aanmoediging en begrip gedurende deze periode van intensief onderzoek.

Bij deze presenteer ik graag mijn bescheiden bijdrage aan het bredere academische discours binnen het boeiende gebied van het fiscaal recht.

Inhoudsopgave

INHOUDSOPGAVE	IV
INLEIDING	1
HOOFDSTUK I. INLEIDING TOT DE KAAIMANTAKS	3
1. ALGEMEEN	3
2. HERVORMING	3
a. <i>Kaaimantaks 1.0 en kaaimantaks 2.0</i>	3
b. <i>Kaaimantaks 2.1</i>	4
3. SITUERING	5
a. <i>Wat is de kaaimantaks?</i>	5
b. <i>Waarom werd de kaaimantaks ingevoerd?</i>	6
HOOFDSTUK 2. TOEPASSINGSGEBIED VAN DE KAAIMANTAKS	9
1. ALGEMEEN	9
2. JURIDISCHE CONSTRUCTIES	10
a. <i>Type 1: trusts</i>	10
b. <i>Type 2: vennootschappen en stichtingen</i>	10
c. <i>Type 3: verzekeringsconstructies</i>	11
d. <i>Uitzonderingen</i>	11
3. ONDERWORPEN BELASTINGPLICHTIGEN	12
a. <i>Oprichter, overdrager, en oprichter-erfgenaam</i>	12
b. <i>Oprichter-houder</i>	13
HOOFDSTUK 3. ONTWIJKING AAN DE KAAIMANTAKS	14
1. ALGEMEEN	14
2. SUBSTANCE-UITSLUITING	14
a. <i>Draagwijdte</i>	14
b. <i>Europese context</i>	17
c. <i>Controle</i>	20
3. VOORLOPIGE CONCLUSIE	22
CONCLUSIE	24
BIBLIOGRAFIE	25

1.	WETGEVING	25
a.	<i>Europees</i>	25
b.	<i>Nationaal</i>	25
c.	<i>Vorbereidende werken</i>	25
2.	RECHTSPRAAK	25
a.	<i>Europees</i>	25
b.	<i>Nationaal</i>	26
3.	RECHTSLEER	26
a.	<i>Boeken</i>	26
b.	<i>Tijdschriften</i>	26
c.	<i>Onlinebronnen</i>	28

Inleiding

1. De dynamische en voortdurend evoluerende aard van het juridische landschap vereist een constante heroverweging van de mogelijkheden en beperkingen van juridische constructies. In deze masterproef rijst de vraag in hoeverre het mogelijk is een juridische constructie op nuttige wijze te transformeren om de toepassing van de kaaimantaks te omzeilen. De kaaimantaks is een belangrijk instrument om belastingontduiking en belastingontwijking in belastingparadijzen zoals de Kaaimaneilanden te bestrijden. Offshore-structuren, zoals trusts en stichtingen, worden hier namelijk vaak door vermogende particulieren of grote bedrijven ingezet om op deze manier hun bijdragen aan de schatkist te minimaliseren. Dankzij de kaaimantaks worden deze praktijken ontmoedigd, wat zorgt voor meer transparantie in het financiële systeem.

2. Dit onderzoek beoogt een diepgaande analyse van mogelijke juridische transformaties van constructies met als doel het ontsnappen aan de kaaimantaks. Het onderzoek verkent de grenzen van de wet en analyseert de interpretatie ervan door middel van rechtsleer, rechtspraak en recente wetwijzigingen. Bovendien wordt er aandacht besteed aan de ethische en maatschappelijke implicaties van dergelijke transformaties, waarbij wordt gestreefd naar een evenwicht tussen legitieme fiscale planning en de noodzaak van eerlijke bijdragen aan het belastingstelsel.

3. In de volgende passages richt dit werk zich op een grondige analyse van de kaaimantaks, een fiscale maatregel die in verschillende vormen en iteraties is geïmplementeerd. De inleiding geeft een overzicht van de evolutie van de kaaimantaks, beginnend bij de oorspronkelijke versies tot aan de recentere aanpassingen zoals de kaaimantaks 2.1. Hierbij wordt specifiek ingegaan op de definitie en het waarom achter deze belastingmaatregel. Vervolgens wordt het toepassingsgebied van de kaaimantaks uiteengezet, waarbij de focus ligt op de verschillende juridische constructies die onderhevig zijn aan deze belasting, evenals de belastingplichtigen die hieraan onderworpen zijn. De kern van het onderzoek richt zich op de type 2 constructies (met name de vennootschappen en de stichtingen) en de mogelijkheden en beperkingen omtrent transformaties van deze constructies om te voorkomen dat zij onder de reikwijdte van de kaaimantaks vallen.

4. Ten slotte wordt er dieper ingegaan op strategieën en mechanismen die worden gebruikt om aan de kaaimantaks te ontsnappen, met speciale aandacht voor de 'substance-uitsluiting' en

de implicaties ervan binnen zowel de nationale als de Europese context. Deze inleiding biedt een leidraad voor de verdere analyse en conclusies die in de volgende hoofdstukken zullen worden gepresenteerd.

5. Door de relevantie van dit onderwerp te benadrukken, beoogt deze masterscriptie een bijdrage te leveren aan het begrip van de complexe relatie tussen juridische constructies en fiscale wetgeving.

Hoofdstuk I. Inleiding tot de kaaimantaks

1. Algemeen

6. De kaaimantaks, geïntroduceerd door de wet van 10 augustus 2015¹ en later versterkt door de programmawet van 26 december 2015, bouwt voort op de meldplicht voor juridische constructies die in 2013 werd ingevoerd.² Deze taks fungeert als een doorkijkbelasting, waarbij het doel is om inkomsten die zijn verkregen via een juridische constructie te belasten alsof de oprichters of begunstigen deze inkomsten rechtstreeks hadden ontvangen.³

7. In dit hoofdstuk zal een beknopte historische achtergrond van de kaaimantaks worden gepresenteerd, die sinds haar ontstaan in 2015 diverse ingrijpende hervormingen heeft ondergaan. Verder zal er worden ingegaan op de definitie van het begrip 'kaaimantaks' en vooral waarom er behoefte was om deze belasting in te voeren.

2. Hervorming

a. Kaaimantaks 1.0 en kaaimantaks 2.0

8. De oorspronkelijke kaaimantaks, ook wel bekend als de kaaimantaks 1.0, was van kracht vanaf 1 januari 2015 tot 1 januari 2018. Het introduceerde fiscale transparantie ten aanzien van de oprichter én derde-begunstigde van een juridische constructie. Destijds werd er slechts een onderscheid gemaakt tussen twee soorten juridische constructies.⁴

9. De kaaimantaks 2.0 werd in het leven geroepen nadat de programmawet van 25 december 2017 verschillende wijzigingen had doorgevoerd.⁵ Vanaf 1 januari 2018 is er sprake van een derde type juridische constructie, met name de verzekeringsconstructies.⁶ Daarnaast is het concept van de derde-begunstigde afgeschaft, en worden uitkeringen door trusts voortaan gekwalificeerd als dividenden.⁷ Zogenaamde dubbelstructuren vallen vanaf nu ook onder het

¹ Programmawet 10 augustus 2015, *BS* 18 augustus 2015, 53830.

² G. GOYVAERTS en E. DE LEEUW, "Kaaimantaks" in A. TIBERGHIEN, *Handboek voor Fiscaal Recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2023, (3119) 3147.

³ O. HERMAND, V. DEHALLEUX en C. DELORY, « La taxe caïman », in E.-J. NAVEZ, *La fiscalité des revenus en pratique*, Brussel, Larcier, 2021, (501) 503.

⁴ N. APPERMONT, "De kaaimantaks: geen paradijselijke maatregel", *AFT* 2015, afl. 11, (5) 6.

⁵ Programmawet 25 december 2017, *BS* 29 december 2017, 116355.

⁶ B. PEETERS en G. VERACHTERT (eds.), *De kaaimantaks: panta rhei*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 114.

⁷ *Parl. St.* Kamer 2017-18, 6 november 2017, nr. 54-2746/001.

toepassingsgebied van de kaaimantaks.⁸ De eerdere versie van de kaaimantaks kon namelijk vrij gemakkelijk ontweken worden door het plaatsen van zogenaamde dubbelstructuren tussen de Belgische oprichter en de buitenlandse juridische constructie.

10. Ondanks de versterking van de kaaimantaks 2.0, bleven er enkele problemen bestaan in de wetgeving, zoals benadrukt door het Rekenhof in haar verslag van april 2023.⁹

b. Kaaimantaks 2.1

11. De meest recente hervorming van de kaaimantaks vond plaats tijdens het invoeren van de programmawet van 22 december 2023.¹⁰ Deze wet bevat een reeks maatregelen met betrekking tot het aanslagstelsel dat van toepassing is op de juridische constructies, in reactie op de aanbevelingen van het Rekenhof. De programmawet streeft dus niet naar een ingrijpende hervorming, maar eerder naar een praktische aanpak van de geconstateerde problemen. Daardoor spreekt men van versie 2.1.¹¹

12. De kaaimantaks 2.1 omvat onder andere een uitbreiding van de definities van ‘oprichter’ en ‘juridische constructie’, evenals een verduidelijking van de vrijstelling voor uitkeringen door juridische constructies. Fiscale controleurs ondervonden namelijk moeilijkheden omtrent de kwalificatie als oprichter van een buitenlandse juridische constructie.¹² Daarnaast voert het een ‘exitheffing’ in voor het geval dat de oprichter van een juridische constructie naar het buitenland verhuist.¹³ Dit was nodig aangezien de kaaimantaks niet van toepassing was in de situatie waar de Belgische belastingplichtige-oprichter België definitief verlaat en dus geen Belgische rijksinwoner meer is.

13. Tot slot wordt voorgesteld om de substance-uitsluiting, waarbij de kaaimantaks niet van toepassing is op juridische constructies met een werkelijke economische activiteit, te herschrijven in lijn met de bevindingen van het Rekenhof. Hoewel de inhoud van deze

⁸ B. PEETERS en G. VERACHTERT (eds.), *De kaaimantaks: panta rhei*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 108.

⁹ REKENHOF, “Kaaimantaks: Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers”, Brussel, 2023, www.rekenhof.be.

¹⁰ Programmawet 22 december 2023, *BS* 29 december 2023, 123978.

¹¹ J. MALHERBE, “Kaaimantaks 2.1”, *Fisc.Act.* 2023, afl. 31, (8) 8 ; G. GOYVAERTS, C. COURDON, S. GABRIEL, “Kaaimantaks 2.1: een overzicht”, *Fisc.Act.* 2024, afl. 3, (1) 9.

¹² REKENHOF, “Kaaimantaks: Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers”, Brussel, 2023, www.rekenhof.be.

¹³ D.-E., PHILIPPE, “Hervorming kaaimantaks: exitheffing bij verhuis oprichter naar buitenland”, *Fiscoloog* 2023, afl. 1817, (1) 1.

uitzondering reeds werd verduidelijkt in de kaaimantaks 2.0, bleef de fiscus moeilijkheden ondervinden bij het toepassen ervan, vooral bij het beheer van zeer grote vermogens.¹⁴ Daarom beoogt de kaaimantaks 2.1 het toepassingsgebied van de substance-uitsluiting te verduidelijken, waarbij inspiratie werd opgedaan uit een vergelijkbare clause van het *Controlled Foreign Company*-regime (hierna: ‘CFC-regime’) in de richtlijn ter bestrijding van belastingontwijkingspraktijken, beter bekend als de ATAD-richtlijn^{15, 16}

3. Situering

a. Wat is de kaaimantaks?

14. De kaaimantaks belast de inkomsten van juridische constructies in hoofde van de oprichters, alsof zij deze rechtstreeks hebben ontvangen. Hierbij worden de natuurlijke personen die rijksinwoner zijn, of de rechtspersonen die onderworpen zijn aan de rechtspersonenbelasting bedoeld, evenals personen die gelijkgesteld worden met oprichters.¹⁷ Het concrete toepassingsgebied van de kaaimantaks zal in hoofdstuk 2 nader worden gespecificeerd.

15. De taks borduurt voort op de reeds bestaande verplichting tot melding van de juridische constructie. Deze verplichting vereist echter alleen de melding van het bestaan ervan. Om de inkomsten die deze constructies genereren en uitkeren effectief te belasten, dient de fiscus eerst op de hoogte te zijn van hun bestaan.

16. Het doel van de kaaimantaks is om de inkomsten van deze constructies te belasten alsof ze rechtstreeks zijn verkregen door de oprichter, erfgenamen, begunstigen of aandeelhouders.¹⁸ Dit wordt bereikt door middel van een bijzonder systeem van 'fiscale transparantie', waarbij de inkomsten van deze constructies worden belast alsof ze direct zijn verkregen door Belgische belastingplichtigen.¹⁹ Het ‘tussenniveau’ of het afzonderlijke bestaan

¹⁴ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 22 en X, “Fiscus werkt aan circulaire om Kaaimantaks te verduidelijken”, *Fiscoloog* 2023, afl. 1791, (13) 13.

¹⁵ Richtl.Raad nr. 2016/1164, 12 juli 2016 tot vaststelling van regels ter bestrijding van belastingontwijkingspraktijken welke rechtstreeks van invloed zijn op de werking van de interne markt (ATAD-richtlijn), *Pb.L.* 19 juli 2016, afl. 193, 1.

¹⁶ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 28.

¹⁷ Artikel 2, §1, 14° WIB 1992.

¹⁸ G. GOYVAERTS en E. DE LEEUW, “Kaaimantaks” in A. TIBERGHIE, *Handboek voor Fiscaal Recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2023, (3119) 3136.

¹⁹ T. AFSCHRIFT, “La taxation par transparence des revenus des ‘constructions juridiques’”, *JDF* 2016, (5) 10.

van de constructie wordt fiscaal gezien genegeerd, waardoor de belastingplichtige wordt belast alsof de inkomsten rechtstreeks door hen zijn verkregen, zelfs als dit niet het geval is. Dit maakt de kaaimantaks een revolutionair mechanisme dat een natuurlijke persoon kan belasten over inkomsten die hij of zij niet heeft ontvangen, beter bekend als *tax without cash*.²⁰

17. Het afzonderlijke bestaan van de juridische constructies waarop de kaaimantaks van toepassing is, wordt echter niet altijd genegeerd. In sommige gevallen wordt het afzonderlijke bestaan van de constructie wel erkend, waardoor de uitkering zelf apart kan worden belast. Daarom is de kaaimantaks meer dan alleen een 'transparantieregeling'.²¹

18. In essentie viseert de kaaimantaks juridische constructies die de normale belastingheffing proberen te omzeilen. Diens inkomsten zouden zich in een heffingsvacuüm bevinden, waardoor er onbelast zwevend vermogen kan ontstaan.²² De kaaimantaks biedt de mogelijkheid om tot belastingheffing over te gaan in gevallen waar er gebruik wordt gemaakt van dergelijke juridische constructies.

b. Waarom werd de kaaimantaks ingevoerd?

19. De invoering van de kaaimantaks valt binnen het bredere kader van de intentie van de regering om een 'tax shift' door te voeren, waarbij het doel is om grote vermogens die zijn ondergebracht in niet- of laagbelaste buitenlandse juridische structuren, zoals trusts, buitenlandse stichtingen en andere entiteiten, effectief te belasten in België. De regering heeft vastgesteld dat een groeiend aantal belastingplichtigen hun vermogen onderbrengt in dergelijke constructies, zoals Liechtensteinse *Anstalts* en *Limiteds* op de Bahama's, waar vaak geen of minimale belasting wordt geheven. Dit creëert een belastingkloof omdat de Belgische fiscus zelden op de hoogte is van deze constructies en de omvang van het vermogen dat erin is ondergebracht. De kaaimantaks is bedoeld om deze problematiek aan te pakken door het bestaan van dergelijke constructies te negeren en de inkomsten die ze genereren toe te rekenen

²⁰ P. SMET, “‘Doorkijkbelasting’: ook soms ‘before cash’ en zelfs ‘regardless of cash’”, *Fiscoloog* 2015, afl. 1429, (1) 1.

²¹ B. PEETERS en G. VERACHTERT (eds.), *De kaaimantaks: panta rhei*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 107.

²² REKENHOF, “Kaaimantaks: Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers”, Brussel, 2023, www.rekenhof.be.

aan Belgische ingezetenen die worden beschouwd als oprichter of begunstigde van deze constructies.²³

20. Het is niet verrassend dat de Belgische overheid interesse toont in trusts, buitenlandse stichtingen en vergelijkbare buitenlandse juridische structuren, aangezien deze traditioneel geassocieerd worden met verschillende vormen van belastingontduiking of (agressieve) belastingontwijking. Deze aandacht heeft de Belgische wetgever er reeds in 2013 toe aangezet om een verplichting tot aangifte in te voeren voor buitenlandse vermogensstructuren. In het verlengde daarvan werden in 2013 ook concrete plannen gemaakt voor de invoering van een transparantiebelasting.

21. Bovendien gaan er aanzienlijke financiële belangen gepaard met het gebruik van dergelijke vermogensstructuren. De minister van Financiën heeft op 30 juni 2015 geschat dat er voor 57 miljard euro aan activa van Belgische ingezetenen in verschillende buitenlandse entiteiten zit. De minister heeft de opbrengsten van deze maatregel geschat op 50 miljoen euro voor het begrotingsjaar 2015 en op 120 miljoen voor het begrotingsjaar 2016, op basis van gegevens van de Nationale Bank van België.²⁴ In de marge van het begrotingsakkoord, moeten de aanpassingen doorgevoerd naar aanleiding van de kaaimantaks 2.1 zelf een extra 13 miljoen euro opbrengen.²⁵ Toch blijft het volgens fiscale experts riskant om hier voor budgettaire doeleinden volledig op te vertrouwen.²⁶ Het blijft dan ook een moeilijke en voornamelijk ruwe schatting.

22. Ook is het begrijpelijk dat België besloot om op dit vlak actie te ondernemen, als men kijkt naar de internationale en/of Europese dimensie. Zo kende Nederland sinds 2010 al het zogenaamde APV-regime (afgezonderd particulier vermogen), waar België zich bij de invoering van de kaaimantaks heeft door laten inspireren.²⁷ Het is echter vermeldenswaardig

²³ N. APPERMONT, “De kaaimantaks: geen paradijselijke maatregel”, *AFT* 2015, afl. 11, (5) 5.

²⁴ REKENHOF, “Kaaimantaks: Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers”, Brussel, 2023, www.rekenhof.be.

²⁵ P. VAN MALDEGEM, “Achterpoortjes kaaimantaks worden gedicht”, 2023, www.tijd.be/netto/analyse/belastingen/achterpoortjes-kaaimantaks-woorden-gedicht/10498805.html.

²⁶ N. VERHAEGHE, “Daar is de Kaaimantaks weer in de begroting: wat levert die eigenlijk op?”, 2023, www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/10/11/daar-is-de-kaaimantaks-weer-in-de-begroting-wat-levert-die-eige/.

²⁷ N. APPERMONT, “De kaaimantaks: geen paradijselijke maatregel”, *AFT* 2015, afl. 11, (5) 6.

dat de Nederlandse transparantiewetgeving voor ‘financiële constructies’ ook wordt toegepast in de schenk- en erfbelasting, wat niet het geval is voor de kaaimantaks.²⁸

23. Samenvattend kan men stellen dat de kaaimantaks twee doelstellingen beoogt, waarbij het in eerste instantie het ‘zwevend vermogen’ wil belasten, zonder de juridische constructie op zich te verbieden. De minister van Financiën ontkent in een volgende doelstelling echter niet dat er ook een zeker afschrikwekkend effect heerst, om uiteindelijk het oprichten van dergelijke juridische constructies te vermijden.

²⁸ G. GOYVAERTS en E. DE LEEUW, “Kaaimantaks” in A. TIBERGHEN, *Handboek voor Fiscaal Recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2023, (3119) 3125.

Hoofdstuk 2. Toepassingsgebied van de kaaimantaks

1. Algemeen

24. In dit hoofdstuk volgt een uiteenzetting van het tweeledige toepassingsgebied van de kaaimantaks. Allereerst dient te worden bepaald welke juridische constructies er door de kaaimantaks worden geïmagineerd. Initieel viel een juridische constructie onder het toepassingsgebied zodra er sprake was van een juridische constructie van fiduciaire aard (type 1), of structuren met rechtspersoonlijkheid (type 2). Later werden met de wet van 25 december 2017 de type 1 en type 2 constructies verpakt als een verzekeringsconstructie ingevoerd als de juridische constructie type 3. De drie typen juridische constructie worden verder besproken in het eerste deel van dit hoofdstuk.

25. In de tweede plaats dient de belastingplichtige in kwestie ook onder het toepassingsgebied van de kaaimantaks te vallen. Dit zal nader worden toegelicht in het tweede deel.

26. Aangezien de kaaimantaks alleen van toepassing is op de inkomstenbelasting, richt het zich op natuurlijke personen die belastingplichtig zijn volgens de personenbelasting. Echter, de wetgever heeft de reikwijdte ervan ook uitgebreid naar rechtspersonen die onderhevig zijn aan de rechtspersonenbelasting.²⁹ Het is belangrijk op te merken dat de kaaimantaks dus geen effect heeft op de vennootschapsbelasting of de belasting der niet-inwoners, waar nog steeds gebruik wordt gemaakt van het bestaande artikel 344, §2 WIB 1992.³⁰ Evenmin is het van toepassing op de erfbelasting of in het registratierecht, zoals dat wel het geval is in het Nederlandse APV-regime. Dit zorgt voor een merkbaar knelpunt, aangezien de activa van de overleden oprichter en diens erfgenamen buiten het zicht van de belastingautoriteiten blijven.

²⁹ J. VAN DYCK, “Aangifte rechtspersonenbelasting: ook uitkijken voor ‘kaaimantaks’”, *Fiscoloog* 2016, afl. 1479, (2) 2.

³⁰ G. GOYVAERTS en E. DE LEEUW, “Kaaimantaks”, in A. TIBERGHIE, *Handboek voor Fiscaal Recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2023, (3119) 3125.

2. Juridische constructies

a. Type 1: trusts

27. Met de juridische constructie type 1 worden constructies bedoeld zoals vermeld in artikel 2, §1, 13°, a) WIB 1992. Het gaat hier om ‘rechtsverhoudingen, waarbij een vermogen onder de macht wordt gebracht van een beheerder; diens eigendom wordt, evenwel zonder zich met diens persoonlijke vermogen te vermengen, en waarbij deze beheerder deze goederen moet beheren in overeenstemming met de bijzondere vereisten opgenomen in de bepalingen van de juridische constructie, dan wel in bijzondere wettelijke bepalingen’. In feite zijn dit constructies zonder rechtspersoonlijkheid van fiduciaire aard, zoals bijvoorbeeld trusts.³¹ Echter zou de combinatie van een stichting-administratiekantoor met een maatschap ook onder deze definitie kunnen vallen volgens de Dienst Voorafgaande Beslissingen.³²

b. Type 2: vennootschappen en stichtingen

28. Juridische constructies type 2 betreffen constructies zoals vermeld in artikel 2, §1, 13°, b) WIB 1992, oftewel ‘enigerlei vennootschap, vereniging, inrichting, instelling of entiteit die rechtspersoonlijkheid bezit, maar die zelf niet aan een vastgesteld minimaal taxatieniveau wordt onderworpen’. Een juridische constructie type 2 onderscheidt zich van een juridische constructie type 1 door het feit dat deze rechtspersoonlijkheid dient te bezitten en een taxatiedrempel van 15 % bevat. Entiteiten die niet onderworpen zijn aan een inkomstenbelasting of onderworpen zijn aan een inkomstenbelasting die lager is dan 15 % van haar belastbaar inkomen, vallen dus binnen deze categorie. Het belastbaar inkomen wordt hierbij bepaald volgens de Belgische belastingregels.³³

29. Hierbij moet een onderscheid gemaakt worden tussen entiteiten die gevestigd zijn in de EER en deze die buiten de EER gevestigd zijn. Voorheen werd dit onderscheid gemaakt via een ‘limitatieve’ lijst voor entiteiten binnen de EER en een ‘indicatieve’ lijst voor entiteiten

³¹ J. VAN DYCK, “Kaaimantaks: ‘niet belast’ is niet noodzakelijk ‘laag belast’, *Fiscoloog* 2022, afl. 1736, (7) 7.

³² De DVB bevestigde dit standpunt inzake de kwalificatie van de STAK-maatschap-structuur als een juridische constructie type 1 in voorafgaande beslissingen nr. 2015.538 en nr. 2016.613 ; zie ook G. GOYVAERTS, “De kaaimantaks 2.0. Een kritische commentaar bij de aanpassing van de kaaimantaks door de wet van 25 december 2017”, *TFR* 2018, afl. 546, (644) 673.

³³ Artikel 2, §1, 13°, b) en artikel 5/1, §3 WIB 1992.

buiten de EER. Entiteiten vielen in principe buiten het toepassingsgebied van de kaaimantaks, tenzij de desbetreffende rechtsvorm op de lijst verscheen.³⁴

30. Om de eenvoud en transparantie van het regime te versterken, zijn het zogenaamde EER KB en het niet-EER KB opgeheven en vervangen door bepalingen in het WIB 1992.³⁵ In plaats van het niet-EER KB, wordt nu verwezen naar de lijst van Staten zonder of met een lage belasting in artikel 307, §1/2 WIB 1992.³⁶

c. Type 3: verzekeringsconstructies

31. Dit nieuwe type juridische constructie werd geïntroduceerd door de kaaimantaks 2.0, die van kracht is vanaf 1 januari 2018. De type 3 constructies zijn in essentie de structuren van type 1 of 2 ‘verpakt’ als verzekering, zoals vermeld in artikel 2, §1, 13°, c) WIB 1992. Het verpakken van juridische constructies als een verzekeringsproduct wordt namelijk als problematisch beschouwd, aangezien de verpakking mogelijk zou kunnen leiden tot het vermijden van de toepassing van de kaaimantaks.³⁷ Vanaf heden worden dus de Luxemburgse *fonds dédiés* geïnviseerd door de kaaimantaks,³⁸ maar ook andere producten die geen strikte beleggingsverzekeringsproducten zijn maar op een vergelijkbare manier de band tussen de oprichter en de juridische constructie verbreken.³⁹

d. Uitzonderingen

32. De wet van 25 december 2017 introduceerde de definities van ‘dochterconstructie’, ‘moederconstructie’ en ‘ketenconstructie’ in artikel 2, §1, 13°/2-4, wat ervoor zorgde dat de zogenaamde ‘dubbelstructuren’ nu onder het toepassingsgebied van de kaaimantaks vallen.⁴⁰ Voor deze dubbelstructuren gelden echter specifieke regels.

³⁴ K. HELLINCKX, “Kaaimantaks: nieuw ‘niet-EER-KB’ met uitbreiding omkering bewijslast”, *Fiscoloog* 2019, afl. 1615, (9) 9.

³⁵ Programmawet 22 december 2023, *BS* 29 december 2023, 123978.

³⁶ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 27.

³⁷ P. MAUFORT, “Le contrat d’assurance dans le champ d’application de la taxe caïman : un nouvel acte manqué?”, *RIP* 2018, afl. 1, (79) 79.

³⁸ D.-E., PHILIPPE, “Nog een hervorming van de Kaaimantaks: de “fonds dédiés” in het vizier”, 2023, https://expert.taxwin.be/nl/tw_actu_h/document/ht20230630-1-nl.

³⁹ B. PEETERS en G. VERACHTERT (eds.), *De kaaimantaks: panta rhei*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 111.

⁴⁰ Een ketenconstructie is een geheel van juridische constructies, dat wordt gevormd door een juridische moederconstructie en al haar dochterconstructies, waarbij elke entiteit op zichzelf kwalificeert als juridische constructie.

33. Verder zullen bepaalde entiteiten niet beschouwd worden als een juridische constructie. Deze uitzondering geldt onder andere voor icb's, beursgenoteerde vennootschappen en pensioenfondsen.⁴¹

34. Merk op dat er, buiten de bovenstaande vermeldingen, nog tal van uitzonderingen en nuances gelden met betrekking tot het toepassingsgebied. Echter, gezien de beperking van de onderzoeksvraag, werd het toepassingsgebied hier slechts beknopt behandeld.

3. Onderworpen belastingplichtigen

35. De kaaimantaks, als doorkijkbelasting, belast inkomsten uit een juridische constructie bij haar oprichters alsof ze die inkomsten zelf rechtstreeks hadden verkregen. De oprichter van de juridische constructie wordt dus belast in plaats van de vennootschap zelf. Daarom is het van belang te onderzoeken wie deze onderworpen belastingplichtigen nu precies zijn.

36. Belasting wordt geheven op de oprichter van de entiteit, onder de veronderstelling dat deze persoon toegang heeft tot het inkomen van de entiteit. Het begrip 'oprichter' wordt breed opgevat, waarmee niet alleen de persoon die de entiteit strikt genomen heeft opgericht wordt bedoeld, maar ook iedereen die activa of rechten heeft ingebracht, evenals de houders van juridische en/of economische rechten in de juridische structuur, en zelfs de erfgenamen van de oorspronkelijke oprichter. Als er meerdere oprichters zijn, wordt de belastingschuld tussen hen verdeeld op basis van hun aandeel in de entiteit.

37. De 'derde-begunstigde' als belastingplichtige werd echter afgeschaft bij de aanscherping van de kaaimantaks 2.0, waarbij artikel 2, §1, 14°/1 WIB 1992 werd opgeheven door de wet van 25 december 2017, met retroactieve werking vanaf 17 september 2017.⁴² Onder derde-begunstigde werd ieder die op enig ogenblik en om het even welke wijze, enig voordeel verkreeg dat werd toegekend door de juridische constructie, verstaan.

a. Oprichter, overdrager, en oprichter-erfgenaam

38. Allereerst is de belastingplichtige van de kaaimantaks de oprichter van de juridische constructie. De verplichting tot melding rust op de oprichters of de (potentiële) begunstigten

⁴¹ G. GOYVAERTS en E. DE LEEUW, "Kaaimantaks" in A. TIBERGHIE, *Handboek voor Fiscaal Recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2023, (3119) 3134.

⁴² G. GOYVAERTS en E. DE LEEUW, "Kaaimantaks" in A. TIBERGHIE, *Handboek voor Fiscaal Recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2023, (3119) 3136.

van dergelijke structuren, die hun verklaring moeten afleggen via hun aangifte in de personenbelasting, dan wel de rechtspersonenbelasting.⁴³

39. Onder het begrip 'oprichter' valt echter niet enkel de eigenlijke oprichter die de juridische constructie heeft opgezet.⁴⁴ Natuurlijke personen die vermogen (gedeeltelijk) inbrengen in de juridische constructie worden ook beschouwd als oprichters.⁴⁵ Deze brede definitie beoogt ontwijkingsmogelijkheden te voorkomen, waarbij de oprichting wordt overgelaten aan een derde, terwijl de persoon die de structuur eigenlijk wil opzetten alleen een inbreng doet.

40. Evenzo worden de erfgenamen van oprichters en genoemde inbrengers zelf beschouwd als oprichters vanaf het overlijden van de oorspronkelijke personen die verplicht zijn tot melding.⁴⁶ Zij kunnen echter aan deze verplichting ontsnappen door te bewijzen dat zij op geen enkel moment en op geen enkele manier financiële of andere voordelen zullen krijgen toegekend door de constructie.⁴⁷

b. Oprichter-houder

41. Wat betreft de juridische constructies type 2, wordt bepaald dat aandeelhouders van een vennootschap type 2 eveneens oprichter zijn.⁴⁸ Merk op dat er voor de oprichter-houder geen verwijzing naar zijn erfgenamen bestaat.⁴⁹

42. Tot slot kan nog vermeld worden dat de Administratie heel wat moeilijkheden ondervond om Belgische belastingplichtigen te kwalificeren als oprichter, vanwege een nijpend tekort aan informatie. Daarom zal het UBO-register, dat de uiteindelijke begunstigde van een juridische constructie vermeldt, vanaf heden worden ingezet om te bepalen of een constructie onder de kaaimantaks valt.⁵⁰ Ook dit is een nieuwigheid van de kaaimantaks 2.1.⁵¹

⁴³ B. PEETERS en G. VERACHTERT (eds.), *De kaaimantaks: panta rhei*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 30.

⁴⁴ Artikel 2, §1, 14°, eerste streepje WIB 1992.

⁴⁵ Artikel 2, §1, 14°, tweede streepje WIB 1992.

⁴⁶ Artikel 2, §1, 14°, derde streepje WIB 1992.

⁴⁷ E. MAES en A. HAELTERMAN, “De kaaimantaks – Wie ontspringt de dans nog? Nieuw fiscaal regime viseert private offshore-structuren”, in F. BUYSENS, A.L. VERBEKE et al., *Notariële actualiteit 2014-2015*, Mortsel, Intersentia, 2015, 250.

⁴⁸ Artikel 2, §1, 14°, vierde streepje WIB 1992.

⁴⁹ G. GOYVAERTS, “De kaaimantaks, een kritische beschouwing”, *TFR* 2015, afl. 490, (865) 898.

⁵⁰ C. BUYSSE, “CFC, kaaimantaks, afbraak en heropbouw, enz.: wet gepubliceerd”, *Fiscoloog* 2024, afl. 1820, (1) 1.

⁵¹ G. GOYVAERTS, C. COURDON, S. GABRIEL, “Kaaimantaks 2.1: een overzicht”, *Fisc.Act.* 2024, afl. 3, (1) 2.

Hoofdstuk 3. Ontwijking aan de kaaimantaks

1. Algemeen

43. Alvorens in te gaan op dit hoofdstuk, dat de mogelijkheid tot ontwijking aan de kaaimantaks zal bespreken, lijkt het op zijn plaats enkele ethische bezwaren recht te zetten. Legale belastingontwijking, waarbij er binnen de perken van de wet wordt gebleven, is namelijk een recht dat door het Hof van Cassatie reeds in 1961 werd bevestigd in het Brepols-arrest.⁵² Hierin erkende het Hof uitdrukkelijk de vrijheid om ieders fiscale doen en laten naar eigen goeddunken te regelen.

44. Ook is het belangrijk om te benadrukken dat het doel van de kaaimantaks niet primair is om zoveel mogelijk entiteiten onder het kaaimantaksstelsel te laten vallen. Het voornaamste doel is eerder om een ontmoedigend effect te hebben, waarbij belastingplichtigen worden aangemoedigd om dergelijke structuren te vermijden als middel tot belastingontwijking. De intentie van de kaaimantaks is dus niet zozeer het verbieden van juridische constructies *an sich*. Het wil belastingplichtigen dus ook niet per se onderwerpen aan de kaaimantaks, maar eerder hen aanmoedigen om alternatieve wegen te bewandelen die niet verbonden zijn met de Kaaimaneilanden.⁵³

45. Met dit in het achterhoofd, wordt in dit hoofdstuk verder onderzocht welke mogelijkheden er voor juridische constructies bestaan om niet-Kaaiman-gerelateerde wegen te bewandelen. Gezien het brede scala aan dergelijke mogelijkheden, beperkt het onderzoek zich hier tot de substance-uitsluiting.

2. Substance-uitsluiting

a. Draagwijdte

46. Allereerst dient eraan te worden herinnerd dat de federale regering in de meest recente programmawet⁵⁴ verschillende ‘achterpoortjes’ van de kaaimantaks heeft gesloten op advies van het Rekenhof, zoals *supra* reeds vermeld. Personen met een juridische constructie in het

⁵² Cass. 6 juni 1961, *Pas.* 1961, I, 1082.

⁵³ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 32.

⁵⁴ Programmawet 22 december 2023, *BS* 29 december 2023, 123978.

buitenland zullen de doorkijkbelasting nog nauwelijks kunnen ontwijken. Er blijven echter enkele situaties van toepassing waarop de kaaimantaks geen werking heeft.

47. Zo is de transparante belasting van de inkomsten van een juridische constructie niet van toepassing als de constructie daadwerkelijk een economische activiteit ontplooit en voldoende ‘substantie’ heeft.⁵⁵ Dit staat beter bekend als de zogenaamde *substance-uitsluiting* van artikel 5/1, §3, b) WIB 1992. Waar wat betekent het begrip ‘substantie’ of ‘*substance*’ hier precies?

48. Een eenduidige definitie bestaat niet voor dit begrip. In tegendeel, er zijn zelfs steeds meer verschillende invullingen merkbaar.⁵⁶ Zo vereist het fiscale inwonerschap een organisatorische invulling van de ‘substantie’, terwijl er inzake belastingontwijking dient gekeken te worden naar de economische realiteit. De *Unshell*-richtlijn hanteert dan weer een eigen set van *substance*-indicatoren.

49. De kaaimantaks baseert zich voor de invulling van het substantie-criterium echter op de vaste rechtspraak van Hof van Justitie betreffende staatssteun.⁵⁷ In *Cadbury Schweppes* werd bepaald dat het niet proportioneel is om een ‘reële vestiging die daadwerkelijk een economische activiteit in de lidstaat van ontvangst uitoefent’ onder het toepassingsgebied van een belastingmaatregel ter voorkoming en ter bestrijding van fraude te onderwerpen, en dat de vaststelling van zo'n ‘reële vestiging’ moet ‘berusten op objectieve en door derden controleerbare elementen die onder meer verband houden met de mate van fysiek bestaan (. . .) in termen van lokalen, personeel en uitrusting’.⁵⁸

50. De mogelijkheid tot het leveren van een tegenbewijs door de belastingplichtige wordt door het Hof noodzakelijk geacht bij dergelijke maatregelen, in casu bij de toepassing van de zogenaamde CFC-misbruikbepalingen in een intra-Europese context.⁵⁹ Nationale wetgeving mag geen onweerlegbare veronderstelling van misbruik bevatten, de belastingplichtige moet over de mogelijkheid beschikken om te bewijzen dat de structuur weldegelijk gerechtvaardigd

⁵⁵ D.-E. PHILIPPE, “Hervorming kaaimantaks: exitheffing bij verhuis oprichter naar buitenland”, *Fiscoloog* 2023, afl. 1817, (1) 1.

⁵⁶ E. VAN MULDER, “Substance: een vlag die steeds meer ladingen dekt”, *TFR* 2024, afl. 657, (1) 1.

⁵⁷ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 28.

⁵⁸ HvJ 12 september 2006, nr. C-196/04, ECLI:EU:C:2006:544, *Cadbury Schweppes*, §66.

⁵⁹ Voorafg.Besliss. nr. 2016.618 van 18 oktober 2016.

is. De memorie van toelichting van de kaaimantaks 2.1 verwijst in dit verband naar dezelfde rechtspraak.⁶⁰

51. Hoewel de oorsprong van de substance-uitsluiting inderdaad te vinden is in *Cadbury Schweppes*-rechtspraak, heeft deze wel een evolutie doorgemaakt. Het is daarom niet de bedoeling dat de substance-clausule eenvoudig kan worden ingeroepen door elke juridische constructie die geen brievenbusvennootschap is om de kaaimantaks te ontwijken.⁶¹ Wel zal er moeten nagegaan of aan alle voorwaarden van de substance-clausule voldaan werd.

52. Concreet dient een juridische constructie een wezenlijke economische activiteit uit te oefenen, ondersteund door personeel, uitrusting, activa en gebouwen en wordt er vereist dat zij haar inkomsten in hoofdzaak hieruit behaalt.⁶² Deze ‘uitoefening van een economische activiteit’ wordt dankzij de nieuwe programmawet in artikel 5/1, §3, in fine WIB 1992 gedefinieerd als ‘het aanbieden van goederen of diensten op een bepaalde markt’, net zoals in het CFC-regime.⁶³ Deze aanzienlijke vernieuwing heeft tot doel te voorkomen dat activiteiten die gerelateerd zijn aan het beheer van privé- of familievermogen worden beschouwd als een economische activiteit. Dit maakt het voor holdings of (familiale) beleggingsvennootschappen actief in het financieel beheer van financiële activa onmogelijk om zich te beroepen op de substance-uitsluiting.⁶⁴

53. Verder moet de economische activiteit ook wezenlijk zijn. ‘Wezenlijk’, houdt volgens de memorie van toelichting in dat de inkomsten uit die activiteit ‘wezenlijk zijn ten opzichte van de totale inkomsten die door de juridische constructie worden verkregen’.⁶⁵

54. Ook dienen alle inkomsten in aanmerkingen genomen te worden bij de beoordeling van dit criterium, ongeacht hun kwalificatie als roerend inkomen, onroerend inkomen, beroepsinkomen of divers inkomen naderhand.⁶⁶ Bijvoorbeeld, als de juridische constructie roerende inkomsten verkrijgt, moeten deze worden opgesplitst tussen enerzijds de inkomsten

⁶⁰ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 28.

⁶¹ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 29.

⁶² G. GOYVAERTS, “Geen kaaimantaks als er voldoende ‘substance’ is”, *Fisc.Act.* 2015, afl. 22, (1) 2.

⁶³ C. BUYSSE, “Nieuwe Programmawet viseert ook onroerende werkzaamheden”, *Fiscoloog* 2023, afl. 1815, (3) 3.

⁶⁴ D.-E., PHILIPPE, “Hervorming kaaimantaks: exitheffing bij verhuis oprichter naar buitenland”, *Fiscoloog* 2023, afl. 1817, (1) 1.

⁶⁵ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 29.

⁶⁶ *Ibid.*

die voortkomen uit goederen en kapitaal die worden gebruikt voor de wezenlijke economische activiteit en anderzijds de inkomsten die niet gerelateerd zijn aan deze activiteit.

55. Tot slot moet de economische activiteit in voldoende mate worden ondersteund door personeel, uitrusting, activa en gebouwen. De memorie van toelichting stelt echter dat het niet voldoende is om aan dit criterium te voldoen door slechts een minimum aan *substance* te creëren, zoals bijvoorbeeld het huren van kantoorruimte en het vergoeden van een deeltijds medewerker.⁶⁷ Het geheel van personeel, uitrusting, activa en gebouwen moet geloofwaardig zijn in verhouding tot de omzet en de veronderstelde economische activiteit.⁶⁸

56. Een juridische constructie zou dus op nuttige wijze kunnen worden getransformeerd door er een daadwerkelijke economische activiteit aan te koppelen die aan bovenvermelde voorwaarden voldoet. Op deze manier kan een omzeiling van de kaaimantaks worden waargemaakt. De aangifteplicht voor de juridische constructie zelf blijft echter wél gelden.⁶⁹

b. Europese context

57. Voor de introductie van de kaaimantaks 2.1 werd er heel wat gediscussieerd over de verenigbaarheid van de beperking van de substance-uitsluiting met de Europese rechtspraak.⁷⁰ Nationale antimisbruikbepalingen liggen al langer in het vizier van het Hof van Justitie. In 2006 werd de toon reeds gezet, waar het Hof in *Cadbury Schweppes* de strijdigheid van de CFC-wetgeving van het Verenigd Koninkrijk met het vrij verkeer van vestiging bevestigde.⁷¹

58. De Raad van State benadrukt dat de introductie van de substance-uitsluiting is gemotiveerd door de wens om ervoor te zorgen dat de kaaimantaks in overeenstemming is met zowel Europees recht als internationale wetgeving en jurisprudentie.⁷² Het belang van de substance-uitsluiting ligt in het waarborgen van de vrijheid van vestiging en het vrije verkeer

⁶⁷ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 18. Dit dient volgens mij echter genuanceerd te worden met het Olsen-arrest, dat hierna aan bod komt, in het achterhoofd. Het is noodzakelijk om geval per geval na te gaan hoeveel personeel er nodig is voor de desbetreffende activiteit. Zo heeft het Hof van Justitie ook reeds vastgesteld dat holdingvennootschappen, die soms geen personeel bezitten, een wezenlijke economische activiteit kunnen uitvoeren.

⁶⁸ *Ibid.*

⁶⁹ Artikel 307, §1/1, c), §1/3 en §1/4 WIB 1992.

⁷⁰ G. GOYVAERTS, “De kaaimantaks, een kritische beschouwing”, *TFR* 2015, afl. 490, (865) 891.

⁷¹ HvJ 12 september 2006, nr. C-196/04, ECLI:EU:C:2006:544, *Cadbury Schweppes*, §75.

⁷² Adv.RvS van 7 april 2015 bij het wetsvoorstel tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 wat het belastingstelsel van juridische constructies betreft, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 0679/003, 11.

van kapitaal. Dit wordt ook onderstreept in de toelichting bij het wetsvoorstel, waarin men stelt dat de substance-uitsluiting is ontworpen om de compatibiliteit van de kaaimantaks met zowel het internationaal als het Europees recht te waarborgen.⁷³

59. De meest recente wetswijziging veranderde echter een aantal cruciale zaken aan de substantie van de kaaimantaks, zoals onder andere het herschrijven van de substance-vereiste naar een duidelijker kader. Zo wordt de definitie van een ‘economische activiteit’ nu expliciet in de wet vermeld (om een te ruime, Europese interpretatie te vermijden?).⁷⁴ De vraag rijst nu of er na deze aanpassingen sprake kan zijn van verenigbaarheid van de substance-uitsluiting met de Europese rechtspraak. Gaat de Belgische wetgever verder in haar eisen in vergelijking met het Europese model, of is het misschien te laks?

60. Om deze vraag te beantwoorden, is het bovenal belangrijk om op te merken dat naast *Cadbury Schweppes*, men de latere Europese rechtspraak niet uit het oog mag. Zo kwam in 2014 het Olsen-arrest van het Hof van de Europese Vrijhandelsassociatie uit,⁷⁵ waar de Belgische regering tot op heden niet op in gaat (terwijl het advies van de Raad van State luidt dit wel te doen).⁷⁶ Naast de traditionele elementen van *Cadbury Schweppes* zoals ‘lokale en kantoren, personeel en uitrusting’, moet er volgens deze rechtspraak ook gekeken worden naar de daadwerkelijke activiteit.⁷⁷ De werkelijke toets kan dus niet beperkt worden tot een lijst van abstracte criteria.⁷⁸ Ook in 2017 werd deze stelling door het Hof van Justitie in meerdere arresten bevestigd.⁷⁹

61. De kaaimantaks 2.1 specificeerde verder in zijn memorie van toelichting dat voortaan alle inkomsten in aanmerkingen genomen dienen te worden, ongeacht hun kwalificatie als roerend inkomen, onroerend inkomen, beroepsinkomen of divers inkomen naderhand.⁸⁰ Er ontstond hierover gedurende lange tijd onzekerheid. De Administratie volgde meestal het

⁷³ *Parl.St.* Kamer 2014-15, 30 juni 2015, nr. 54-1125/001, 39.

⁷⁴ G. GOYVAERTS, G. VANDEN ABEELE e.a., “Kaaimantaks 2.1, nieuwe tanden of vals gebit?”, 2023, www.tiberghien.com/nl/3813/kaaimantaks-2-1-nieuwe-tanden-of-vals-gebit.

⁷⁵ EVA-Hof 9 juli 2014, nr. E-3/13 en E-20/13, Olsen e.a. / Noorwegen, eftacourt.int.

⁷⁶ Adv.RvS van 7 april 2015 bij het wetsvoorstel tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 wat het belastingstelsel van juridische constructies betreft, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 0679/003, 11.

⁷⁷ EVA-Hof 9 juli 2014, nr. E-3/13 en E-20/13, Olsen e.a. / Noorwegen, eftacourt.int, §99.

⁷⁸ G. GOYVAERTS, “Geen kaaimantaks als er voldoende ‘substance’ is”, *Fisc.Act.* 2015, afl. 22, (1) 2.

⁷⁹ Zie HvJ 14 september 2017, nr. C-646/15, ECLI:EU:C:2017:682, Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements; en HvJ 20 december 2017, nr. C-504/16 en C-613/16, ECLI:EU:C:2017:1009, Deister Holding en Juhler Holding.

⁸⁰ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 29.

standpunt van de parlementaire voorbereiding van de kaaimantaks 1.0,⁸¹ waarbij de vrijstelling alleen geldt voor activiteiten die beroepsinkomsten genereren en niet voor bijvoorbeeld roerende inkomsten.⁸² Belastingplichtigen beriepen zich echter onder andere op het Olsen-arrest, dat de Belgische kwalificatie van beroepsinkomsten en roerende inkomsten niet in acht neemt en een bredere beoordeling van de daadwerkelijke economische activiteit hanteert.⁸³

62. Hoewel er niet expliciet vermelding wordt gemaakt van het Olsen-arrest, lijkt het dat de wetgever de belastingplichtigen die zich eerder op het Olsen-arrest beriepen, in hun gelijk stelt door niet langer een onderscheid te maken tussen de inkomsten. De daadwerkelijke economische activiteit moet namelijk *in concreto* worden beoordeeld ten aanzien van de juridische constructie, en niet ten aanzien van de oprichter.⁸⁴

63. De beoordeling van een juridische constructie dient dus individueel te gebeuren, waarbij niet alleen de intentie van de oprichter om fiscale voordelen te verkrijgen in aanmerking wordt genomen, maar ook de aanwezigheid van objectieve factoren, zoals een werkelijk bedrijf. Hierbij vereist het Hof van Justitie echter niet altijd een even hoog niveau van substantie, maar wel dat de substantie aangepast is aan de activiteiten van de onderneming.⁸⁵

64. Als de oprichter van een juridische constructie aantoont dat zijn activiteit passend is voor de economische aard van de entiteit, kan dit voldoende zijn om buiten de reikwijdte van de kaaimantaks te vallen. Zo kan bijvoorbeeld de eenvoudige aanwezigheid van een beheerder die de activiteiten van een Luxemburgse holding of financieringsmaatschappij controleert in sommige gevallen als voldoende substantie kan worden beschouwd. Het Hof van Justitie verduidelijkte namelijk eerder dat een relatief laag substantiegehalte aanvaardbaar is, zolang het in overeenstemming is met de specifieke doelstellingen van het bedrijf. Bij een pure holding of financieringsmaatschappij is het immers normaal dat de operationele activiteiten beperkt zijn tot het beheren van aandelen of verstrekken van leningen, wat weinig personeel en

⁸¹ REKENHOF, “Kaaimantaks: Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers”, Brussel, 2023, www.rekenhof.be.

⁸² *Parl.St.* Kamer 2014-15, 30 juni 2015, nr. 54-1125/001, 37.

⁸³ G. GOYVAERTS, “Geen kaaimantaks als er voldoende ‘substance’ is”, *Fisc.Act.* 2015, afl. 22, (1) 4.

⁸⁴ A. VAN ZANTBEEK, “Olsen. Duidelijke krijtlijnen voor CFC-wetgeving, transparante belastingheffingen en kaaimantaksen binnen de Europese Economische Ruimte”, *TFR* 2015, afl. 490-491, (945) 946; en G. GOYVAERTS, “De kaaimantaks, een kritische beschouwing”, *TFR* 2015, afl. 490, (865) 893

⁸⁵ O. HOOR, « La substance dans l'ère post-BEPS », *Rev.Fisc.* 2021, afl. 4, (13) 19.

infrastructuur vereist.⁸⁶ Het lage niveau aan substantie is hier een direct gevolg van de specifieke doelstelling van dergelijke maatschappijen.

65. Verder is het bij het analyseren van de substantie van een bedrijf noodzakelijk om de gehele groep te bestuderen en niet louter de entiteit zelf. De onderneming zou immers gebruik kunnen maken van het personeel en de faciliteiten van andere bedrijven binnen dezelfde structuur.⁸⁷

66. Men kan hieruit concluderen dat de Belgische staat niet streng genoeg is in haar toepassing van het begrip ‘economische activiteit’ is, in vergelijking met het Europese model. Een ‘werkelijke economische activiteit’ dient Europees gezien zeer ruim worden opgevat en kan ook de eenvoudige exploitatie van activa omvatten die als doel heeft een passief inkomen te bekomen (zoals vorderingen, deelnemingen en immateriële activa). De werkelijke beoordeling van *substance* kan dus niet beperkt worden tot de abstracte lijst van criteria van lokalen, kantoren, personeel en uitrusting, maar vereist een *in concreto* beoordeling in relatie tot de kenmerken van de entiteit zelf. De beperkende Belgische interpretatie weegt, naar mijns inziens, niet op tegen het Olsen-arrest. Men vereist hier niet per se een hoog substantiegehalte, zolang de activiteit maar passend is aan de economische aard van de entiteit.

c. Controle

67. In verbinding met de voorgaande vraag, kan men zich afvragen of het controleren op de aanwezigheid van een economische substantie nu eenvoudiger zal zijn. Een belangrijk kritiekpunt in het verslag van het Rekenhof was dat de fiscus moeite had met het beoordelen van de substance-uitsluiting als controleur, omdat het een complexe feitenkwestie bleek te zijn.⁸⁸ Ondanks eerdere aanpassingen bij de invoering van de kaaimantaks 2.0, waarbij de substance-uitsluiting verduidelijkt werd als alleen van toepassing wanneer de inkomsten hoofdzakelijk voortkomen uit daadwerkelijke economische activiteiten, inclusief het beheer van privévermogen, bleven er problemen bestaan. Het was nu duidelijk dat een juridische constructie daadwerkelijk over faciliteiten, personeel en uitrusting moest beschikken die in verhouding stonden tot de economische activiteit. Hoewel deze interpretatie al in de memorie

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ *Ibid.*

⁸⁸ REKENHOF, “Kaaimantaks: Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers”, Brussel, 2023, www.rekenhof.be.

van toelichting van de kaaimantaks 1.0 stond vermeld⁸⁹ en de Dienst Voorafgaande Beslissingen deze al toepaste, werd deze definitief opgenomen in het vernieuwde artikel 5/1, §3, b) van de WIB 1992.

68. Ondanks deze gewenste verduidelijking bleef de fiscus problemen ondervinden, vooral bij het beheer van zeer grote vermogens, waar vaak meerdere personeelsleden op verschillende locaties bij betrokken waren. Het probleem lag in het onderscheid maken tussen het beheer van privévermogen en economische activiteiten van vermogensbeheer. Volgens de fiscus was het aan de rechter om hierover te beslissen. Door deze voortdurende vaagheid bleef de substance-uitsluiting lange tijd een belangrijke manier om aan de kaaimantaks te ontsnappen.

69. De Belgische wetgever probeerde dit probleem aan te pakken door de substance-vereiste in de kaaimantaks 2.1 nog duidelijker te formuleren. Vanaf heden wordt de ‘uitoefening van een economische activiteit’ gedefinieerd als ‘het aanbieden van goederen of diensten op een bepaalde markt’. Dit betekent dat het verrichten van diensten voor onderdelen van een multinationale groep niet als een economische activiteit kan worden beschouwd als deze niet onder marktconforme voorwaarden worden aangeboden.⁹⁰

70. Nu rijst de vraag of België daadwerkelijk in zijn opzet is geslaagd en of het voor de fiscus na deze wetwijziging gemakkelijker zal zijn om de aanwezigheid van een economische activiteit te controleren. De bewijslast voor het bestaan van de substance-uitsluiting ligt immers bij de oprichter, terwijl het aan de fiscus is om te beoordelen of er daadwerkelijk sprake is van een economische activiteit.

71. Dankzij de verduidelijking van de substance-uitsluiting zal een verkeerde interpretatie van een ‘economische activiteit’ worden vermeden. Het duidelijk definiëren van ‘uitoefening van een economische activiteit’ als ‘het aanbieden van goederen of diensten op een bepaalde markt’ in de kaaimantaks 2.1 kan een stap zijn in de richting van een duidelijker kader voor de controle door de fiscus. Door deze specifieke definitie kan de fiscus zich richten op het analyseren van de activiteiten van een entiteit en beoordelen of deze voldoen aan de criteria van het aanbieden van goederen of diensten op een markt. Kortom dient de Administratie nu te controleren of er sprake is van een eigenlijke onderneming.

⁸⁹ *Parl.St.* Kamer 2014-15, 30 juni 2015, nr. 54-1125/001, 39.

⁹⁰ *Parl.St.* Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001, 18.

72. Echter, ondanks deze verduidelijking, blijft het controleren van de aanwezigheid van een economische activiteit een serieuze opdracht voor de fiscus. Het vereist nog steeds gedegen onderzoek en analyse van verschillende aspecten van de activiteiten van de entiteit, zoals documentatie, fysieke aanwezigheid, interactie met de markt, financiële gegevens, enzovoort.

73. Bovendien kan de interpretatie van deze definitie en de bijbehorende criteria in de praktijk nog steeds subjectief zijn en afhankelijk van de specifieke omstandigheden van elk geval, zoals benadrukt in het Olsen-arrest. Dit kan leiden tot interpretatieverschillen tussen belastingplichtigen en de fiscus, wat verdere complexiteit aan het controleproces toevoegt. De belastingdienst zou zich in het geval van appreciatiebevoegdheid natuurlijk wel op de vaste rechtspraak van het Hof van Justitie (inzake staatssteun) kunnen beroepen. De talloze precedentes van Europeesrechtelijke aard zouden de taak van de fiscus kunnen verlichten.

74. De verduidelijkingen in de wetgeving zijn alvast een stap in de goede richting. Het vergemakkelijkt de taak van de fiscus een stuk aangezien het dient na te gaan of er sprake is van een onderneming. Het controleren van de aanwezigheid van een economische activiteit onder de kaaimantaks blijft echter een uitdagende taak die grondigheid, expertise en interpretatieve vaardigheden vereisen.

3. Voorlopige conclusie

75. Met de substance-uitsluiting wil de Belgische wetgever zich duidelijk verenigen met het internationaal fiscaal recht. Zo moet de economische activiteit van een juridische constructie bestaan uit het leveren van goederen of diensten (het beheer van privévermogen is dus uitgesloten), die activiteit moet ‘wezenlijk’ zijn en ondersteund worden door een daarbij horend passend geheel van personeel, activa, uitrusting en gebouwen. Indien het aan deze voorwaarden voldoet, zal het niet aan de kaaimantaks onderworpen worden.

76. Uit de voorgaande analyse met de recente Europese rechtspraak blijkt echter dat België, zelfs na haar recente wetwijzigingen, nog niet streng genoeg is. Zo specificeert het Olsen-arrest namelijk dat een ‘economische activiteit’ niet abstract, maar concreet moet worden beoordeeld in relatie tot de entiteit zelf. Het zou dus niet altijd vereist moeten zijn dat elke economische activiteit gepaard gaat met een eigen fysieke locatie, uitrusting of personeel, denk maar aan een holding of een financieringsmaatschappij. Vanuit een economisch perspectief is dit ook niet altijd nodig, zoals in *Olsen* waar een trust een deelneming aanhoudt.

77. Wel is er met de aanpassing van de kaaimantaks 2.1 een stap in de goede richting gezet. Het lijkt erop dat de Belgische wetgever na jarenlang het Olsen-arrest te hebben genegeerd, haar blik nu (deels) openstelt voor het arrest. De kaaimantaks 2.1 verduidelijkt namelijk dat alle inkomsten in aanmerking genomen dienen te worden, niet louter het beroepsinkomen.

78. Bovendien is het onduidelijk waarom er in de memorie van toelichting überhaupt wordt gerefereerd naar rechtspraak inzake staatssteun. Het voorkomen van verstoring op het gebied van mededinging dient een volledig ander doel dan het bestrijden van belastingontwijking.⁹¹

79. Naar mijn mening, handelt België nog niet op het maximum van haar capaciteiten en gaat de uitsluiting niet ver genoeg. Dit criterium dient namelijk niet abstract, maar concreet te worden beoordeeld in relatie tot de ‘entiteit’ zelf. Vermoedelijk zal dit blijken uit de komende rulings en gerechtelijke beslissingen na verloop van tijd. Tot slot dient nog te worden opgemerkt dat de minister van Financiën alvast heeft gevraagd om een circulaire op te stellen om de interpretatie van de substance-uitsluiting te verhelderen, evenals de relatie tussen de kaaimantaks en de dubbelbelastingverdragen.⁹²

80. Overigens rijzen er nog meer vragen met betrekking tot de ontwikkeling van een economische substantie. Zo zou men zich kunnen afvragen of dit mogelijks de bescherming die een juridische constructie kan vinden in een dubbelbelastingverdrag zou kunnen vergroten. In verband hiermee, zou de juridische constructie kunnen beschikken over een beschermende vaste inrichting? Gelet op de beperkte omvang van dit werk en de complexiteit van de problematiek, is het echter niet mogelijk om hier verder op in te gaan.

⁹¹ E. VAN MULDER, “Substance: een vlag die steeds meer ladingen dekt”, *TFR* 2024, afl. 657, (1) 1.

⁹² X, “Fiscus werkt aan circulaire om Kaaimantaks te verduidelijken”, *Fiscoloog* 2023, afl. 1791, (13) 13.

Conclusie

81. De meldplicht, ingevoerd sinds aanslagjaar 2014, fungeert als voorloper van de kaaimantaks. In 2015 werd de kaaimantaks geïmplementeerd in België, waardoor er transparantiewetgeving geldt in de personenbelasting en rechtspersonenbelasting. De kaaimantaks, ook bekend als doorkijkbelasting, belast inkomsten die worden verkregen via een juridische constructie alsof de oprichters deze inkomsten rechtstreeks hadden verkregen. Het object van de kaaimantaks betreft drie mogelijke typen juridische constructie, terwijl het subject van de kaaimantaks de oprichter(-erfgenaam) viseert. De doelstelling is echter nooit geweest om juridische constructies op zichzelf te verbieden.

82. De programmawet van 25 december 2017 wijzigde de kaaimantaks op verschillende punten. Hierdoor moet er een onderscheid gemaakt worden tussen de versie van de jaren 2015-2017 (kaaimantaks 1.0) en die van 2018 en later (kaaimantaks 2.0). Na het rapport van het Rekenhof waar verschillende knelpunten uiteen werden gezet, kwam er de kaaimantaks 2.1 om hieraan tegenmoet te komen.

83. Een van die knelpunten betrof de onduidelijkheid omtrent de substance-uitsluiting. Die vereist dat de juridische constructie over een daadwerkelijke economische activiteit beschikt om aan het toepassingsgebied van de kaaimantaks te ontglippen. De economische activiteit moet, sinds de verduidelijking in de kaaimantaks 2.1, bovendien bestaan uit het leveren van goederen of diensten, wezenlijk zijn en ondersteund worden door personeel, activa, uitrusting en gebouwen. Volgens de Belgische wetgever dan toch. De Europese rechtspraak laat in bepaalde gevallen wel een slechts beperkte mate van substantie toe, indien dit in lijn ligt met de aard van het bedrijf. Zo spreken de typevoorbeelden van een pure holding of een financieringsmaatschappij voor zich, waar kenmerkend weinig personeel of infrastructuur voor nodig is.

84. De onderzoeksvraag kan dus wel degelijk affirmatief beantwoord worden. Ja, een juridische constructie kan nog steeds op nuttige wijze worden getransformeerd om de toepassing van de kaaimantaks te omzeilen, al zal het in elk geval een stuk moeilijker worden. Men vereist nagenoeg een volwaardige onderneming, wat wel het controleren van de economische activiteit voor de fiscus waarschijnlijk zal vereenvoudigen.

Bibliografie

1. Wetgeving

a. Europees

Richtl.Raad nr. 2016/1164, 12 juli 2016 tot vaststelling van regels ter bestrijding van belastingontwijkingspraktijken welke rechtstreeks van invloed zijn op de werking van de interne markt (ATAD-richtlijn), *Pb.L.* 19 juli 2016, afl. 193, 1.

b. Nationaal

Wetboek van de Inkomstenbelastingen 1992 (WIB 1992), editie 2024, fisconetplus.be.

Programmawet 22 december 2023, *BS* 29 december 2023, 123978.

Programmawet 25 december 2017, *BS* 29 december 2017, 116355.

Programmawet 10 augustus 2015, *BS* 18 augustus 2015, 53830.

c. Voorbereidende werken

Parl.St. Kamer 2023-24, 23 november 2023, nr. 55-3697/001.

Parl.St. Kamer 2017-18, 6 november 2017, nr. 54-2746/001.

Parl.St. Kamer 2014-15, 30 juni 2015, nr. 54-1125/001.

Adv.RvS van 7 april 2015 bij het wetsvoorstel tot wijziging van het wetboek van de inkomstenbelastingen 1992 wat het belastingstelsel van juridische constructies betreft, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 0679/003.

2. Rechtspraak

a. Europees

HvJ 12 september 2006, nr. C-196/04, ECLI:EU:C:2006:544, Cadbury Schweppes.

EVA-Hof 9 juli 2014, nr. E-3/13 en E-20/13, Olsen e.a. / Noorwegen, eftacourt.int.

HvJ 14 september 2017, nr. C-646/15, ECLI:EU:C:2017:682, Trustees of the P Panayi Accumulation & Maintenance Settlements.

HvJ 20 december 2017, nr. C-504/16 en C-613/16, ECLI:EU:C:2017:1009, Deister Holding en Juhler Holding.

b. Nationaal

Cass. 6 juni 1961, *Pas.* 1961, I, 1082.

Rb. Brussel (Fr.) (32^e k.) 26 mei 2021, nr. 18/6910/A, *Fisc.Koer.* 2021, afl. 14, 335.

3. Rechtsleer

a. Boeken

GOYVAERTS, G. en DE LEEUW, E., “Kaaimantaks”, in TIBERGHIE, A., *Handboek voor Fiscaal Recht*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2023, 3119-3149.

HERMAND, O., DEHALLEUX, V. en DELORY, C., « La taxe caïman », in NAVEZ, E-J., *La fiscalité des revenus en pratique*, Brussel, Larcier, 2021, 501-561.

MAES, E. en HAELTERMAN, A., “De kaaimantaks – Wie ontspringt de dans nog? Nieuw fiscaal regime viseert private offshore-structuren”, in BUYSENS, F., VERBEKE, A.L., et al., *Notariële actualiteit 2014-2015*, Mortsel, Intersentia, 2015, xiv + 264 p.

PEETERS, B. en VERACHTERT, G. (eds.), *De kaaimantaks: panta rhei*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2019, 870 p.

b. Tijdschriften

AFSCHRIFT, T., “La taxation par transparence des revenus des ‘constructions juridiques’”, *JDF* 2016, 5-112.

APPERMONT, N., “De kaaimantaks: geen paradijselijke maatregel”, *AFT* 2015, afl. 11, 5-37.

- BUYSSE, C., “CFC, kaaimantaks, afbraak en heropbouw, enz.: wet gepubliceerd”, *Fiscoloog* 2024, afl. 1820, 1.
- BUYSSE, C., “Nieuwe Programmawet viseert ook onroerende werkzaamheden”, *Fiscoloog* 2023, afl. 1815, 3.
- GOYVAERTS, G., “De kaaimantaks 2.0. Een kritische commentaar bij de aanpassing van de kaaimantaks door de wet van 25 december 2017”, *TFR* 2018, afl. 546, 644-695.
- GOYVAERTS, G., “De kaaimantaks, een kritische beschouwing”, *TFR* 2015, afl. 490, 865-924.
- GOYVAERTS, G., “Geen kaaimantaks als er voldoende ‘substance’ is”, *Fisc.Act.* 2015, afl. 22, 1-5.
- GOYVAERTS, G., COURDON, C., GABRIEL, S., “Kaaimantaks 2.1: een overzicht”, *Fisc.Act.* 2024, afl. 3, 1-9.
- HELLINCKX, K., “Kaaimantaks: nieuw ‘niet-EER-KB’ met uitbreiding omkering bewijslast”, *Fiscoloog* 2019, afl. 1615, 9.
- HOOR, O., « La substance dans l’ère post-BEPS », *Rev.Fisc.* 2021, afl. 4, 13-26.
- MALHERBE, J., “Kaaimantaks 2.1”, *Fisc.Act.* 2023, afl. 31, 8-11.
- MAUFORT, P., « Le contrat d’assurance dans le champ d’application de la taxe caïman : un nouvel acte manqué? », *RIP* 2018, afl. 1, 79-82.
- MAUFORT, P., « La taxe caïman : état des lieux », *RGCF* 2021, afl. 3-4, 219-251.
- PHILIPPE, D.-E., “Hervorming kaaimantaks: exitheffing bij verhuis oprichter naar buitenland”, *Fiscoloog* 2023, afl. 1817, 1.
- SMET, P., “‘Doorkijkbelasting’: ook soms ‘before cash’ en zelfs ‘regardless of cash’”, *Fiscoloog* 2015, afl. 1429, 1-8.

VAN DYCK, J., “Aangifte rechtspersonenbelasting: ook uitkijken voor ‘kaaimantaks’”, *Fiscoloog* 2016, afl. 1479, 2-4.

VAN DYCK, J., “Kaaimantaks: ‘niet belast’ is niet noodzakelijk ‘laag belast’”, *Fiscoloog* 2022, afl. 1736, 7.

VAN MULDER, M., “Substance: een vlag die steeds meer ladingen dekt”, *TFR* 2024, afl. 657, 1.

VAN ZANTBEEK, A., “Olsen. Duidelijke krijtlijnen voor CFC-wetgeving, transparante belastingheffingen en kaaimantaksen binnen de Europese Economische Ruimte”, *TFR* 2015, afl. 490-491, 945-948.

X, “Fiscus werkt aan circulaire om Kaaimantaks te verduidelijken”, *Fiscoloog* 2023, afl. 1791, 13.

c. Onlinebronnen

GOYVAERTS, G., VANDEN ABEELE, G. e.a., “Kaaimantaks 2.1, nieuwe tanden of vals gebit?”, 2023, www.tiberghien.com/nl/3813/kaaimantaks-2-1-nieuwe-tanden-of-vals-gebit.

PHILIPPE, D.-E., “Nog een hervorming van de Kaaimantaks: de “fonds dédiés” in het vizier”, 2023, https://expert.taxwin.be/nl/tw_actu_h/document/ht20230630-1-nl.

REKENHOF, “Kaaimantaks: Verslag van het Rekenhof aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers”, Brussel, 2023, www.rekenhof.be.

VAN MALDEGEM, P., “Achterpoortjes kaaimantaks worden gedicht”, 2023, www.tijd.be/netto/analyse/belastingen/achterpoortjes-kaaimantaks-woorden-gedicht/10498805.html.

VERHAEGHE, N., “Daar is de Kaaimantaks weer in de begroting: wat levert die eigenlijk op?”, 2023, www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/10/11/daar-is-de-kaaimantaks-weer-in-de-begroting-wat-levert-die-eige/.